

Sverige läser bäst i världen - men ...

Sverige är bäst. Det visad en undersökning av läs- och skrivförmågan hos befolkningen i 24 länder. Men ändå klarar 25 procent av Sveriges vuxna befolkning inte att läsa och förstå en dagstidningsartikel om ett ämne, som de inte är välbekanta med. Journalisten **Lena Köster-Bergman redogör** för undersökningen.

Undersökningen har gjorts i USA, Kanada, Sydamerika (Chile), Australien, Nya Zeeland och i en rad väst- och öst europeiska länder. Bakom den ligger OECD. I Sverige är det Skolverket och Rådet för arbetslivsforskning som är ansvariga.

Svenskarna läser och skriver alltså bäst. Men det är inte tillräckligt bra för de ständigt ökande krav på läs- och skrivkunnighet, som samhället ställer.

Det säger Mats Myrberg, docent i pedagogik på Lärarhögskolan i Stockholm och ansvarig forskare för den svenska delen av undersökningen.

När man gjorde liknande undersökningar 1975, var kriteriet på godkänd läs - och skrivkunnighet, att man läste och skrev som en god elev i årskurs 6.

- I dag ska man kunna läsa och skriva som en godkänd elev i årskurs 9, säger Mats Myrberg.

Kraven ökar

- Kravnivån stiger ständigt. De, som inte är tillräckligt läskunniga i dag, hade säkert betraktats som läskunniga för en eller två generationer sedan.

Mats Myrberg berättar att personer i undersökningen själva har tyckt att de läser bra.

- Men de läser bara sådant som de är välbekanta med. Hur det gick i melodifestivalen, resultat från fotbollsmatchen och så vidare. Med nyhetsmaterial har de problem. En av fyra kan till exempel inte skilja på galna kosjukan och mul- och klövsjuka efter att ha läst artiklar om dem. Därmed kan de inte heller bilda sig en egen uppfattning om det som sker.

Tycker man att detta låter bedrövligt, ska man veta att det i andra länder handlar om halva befolkningen eller mer och inte en fjärdedel, som i Sverige.

Samtidigt, säger Mats Myrberg, ser inte kraven på läs- och skrivkunnighet likadana ut i alla de undersökta länderna.

Ju mer ett land präglas av informationsteknologi och ju mer högre utbildning är tillgänglig för människor, desto högre krav ställs på läs- och skrivkunnighet hos hela befolkningen - eftersom arbetsuppgifter och myndighetskontakter i samhället förändras. Människor måste kunna handskas med datorer, läsa komplicerade arbetsinstruktioner, fylla i blanketter och förstå meddelanden från myndigheter om arbetsmiljö, pensionsförsäkringar och annat.

I ett sådant land räcker inte den läs- och skrivkunnighet, som kanske däremot är tillräcklig i ett land, vars informationstekniska nivå liknar Sveriges på 1950-talet.

- I länder som Polen och Portugal lever man fortfarande i en huvudsakligen muntlig kultur. Samhällslivet är inte uppbyggt på att man ska läsa och skaffa sig uppgifter. Det skrivna ordet är en bruksvara för eliten, säger Mats Myrberg.

Ingen kulturskymning

Läs- och skrivsvårigheterna på jämförelsevis hög nivå, som kan noteras i Sverige, är inget tecken på en kulturskymning. Även om media ibland framställer situationen så.

- Det är en myt, säger Mats Myrberg.

Men för den, som har svårt att läsa och skriva, kan problemen ändå vara stora: för henne eller honom finns allt färre jobb att välja bland. Med läs- och skrivproblem följer dessutom svårigheter att delta i den demokratiska processen.

En ny grupp med läs- och skrivsvårigheter finns bland invandrarna. Invandrarna är dock ingen homogen grupp. Där finns såväl mycket högutbildade personer, som personer utan skolning alls.

- Jag är väldigt bekymrad för dem, som kommer till Sverige som tonåringar. Många har dålig utbildningsbakgrund. Undersökningar vi gjort visar att 20 procent av dessa tonåringar inte klarar att läsa löpande text. De klarar bara korta, välstrukturerade meddelanden om sådant, som de känner väl till.

Den så kallade svenska - II-undervisningen för invandrare har halverats sedan 1980-talet. Därför kan man befara att tonårsgruppen med läs- och skrivproblem inte kommer att få tillräcklig hjälp.

Vad innebär det för deras strävan att inlemmas i det svenska samhället?

En annan grupp, som plötsligt drabbas av problem på grund av sina läs- och skrivsvårigheter finns bland de äldre (50+) som blir arbetslösa. De, som tror att de kan läsa, ända tills de kommer till omskolningen och inte klarar kursen.

(Språka loss 2001)

www.fungerandemedier.se